

Tlač a informácie

TLAČOVÁ INFORMÁCIA č. 47/2017

31. máj 2017

Plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky dnes na svojom neverejnom zasadnutí rozhodlo vo veci tzv. „Mečiarových amnestií“

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) pod vedením predsedníčky Ivetty Macejkovej na neverejnom zasadnutí pléna 31. mája 2017 rozhodol, že uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“) č. 570 z 5. apríla 2017 o zrušení článku V a článku VI rozhodnutia predsedu vlády Slovenskej republiky z 3. marca 1998 o amnestii uverejneného pod číslom 55/1998 Z. z., rozhodnutia predsedu vlády Slovenskej republiky zo 7. júla 1998 o amnestii uverejneného pod číslom 214/1998 Z. z. a rozhodnutia prezidenta Slovenskej republiky v konaní o milosť pre obvineného zo dňa 12. decembra 1997 č. k. 3573/96-72-2417 je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“).

Pri rozhodovaní o spoločensky citlivej a mimoriadne verejnosťou sledovanej veci týkajúcej sa zrušenia tzv. „Mečiarových amnestií“ a zrušenia milosti prezidenta udelenej Michalovi Kováčovi ml. ústavný súd vymedzil základné východiská pre svoje rozhodovanie a na ich základe vykonal ústavný prieskum preskúvaného uznesenia národnej rady.

A. Základné východiská pre rozhodovanie ústavného súdu

1. Ústavný súd vychádzajúci vo svojej judikatúre v ostatnom období z koncepcie materiálneho demokratického a právneho štátu zdôrazňuje, že žiadne rozhodnutie ústavného orgánu (vrátane rozhodnutia o amnestii alebo milosti) nemôže stáť mimo ústavného prieskumu.
2. Výkon verejnej moci v demokratickom a právnom štáte nemôže byť svojvoľný a ničím neobmedzený, čo sa v plnom rozsahu vzťahuje aj na výkon právomoci prezidenta vyhlasovať amnestiu a udeľovať milosť. Limity výkonu právomoci prezidenta (v čase vydania tzv. Mečiarových amnestií aj predsedu vlády zastupujúceho prezidenta) vyhlasovať amnestiu alebo udeľovať milosť spočívajú najmä:
 - a) v ústavnom sľube prezidenta,
 - b) v pozitívnom ústavnom záväzku Slovenskej republiky a jej všetkých ústavných orgánov uznávať a dodržiavať všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, ako aj svoje ďalšie medzinárodné záväzky,

- c) v princípoch demokratického a právneho štátu, ktoré tvoria materiálne jadro Ústavy Slovenskej republiky a ako kľúčové konštitutívne hodnoty sú nedotknuteľné a tvoria základné kritérium ústavného prieskumu akéhokoľvek rozhodnutia orgánu verejnej moci vrátane rozhodnutí prezidenta.
3. Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 570 z 5. apríla 2017 má charakter individuálneho právneho aktu *sui generis*, ktorý bol vydaný na základe aplikácie ústavy, t. j. má nespochybniteľný ústavný základ obsiahnutý v čl. 86 písm. i) ústavy, ktorý mu garantuje nielen vysokú demokratickú legitimitu, ale aj právnu autoritu.
 4. Každé uznesenie národnej rady vydané podľa čl. 86 písm. i) ústavy musí spĺňať formálno-právne požiadavky príslušných článkov. Ústavný súd konštatuje, že preskúmané uznesenie národnej rady formálno-právne požiadavky spĺňa.
 5. Ústava Slovenskej republiky kladie na uznesenia národnej rady o zrušení rozhodnutia prezidenta o amnestii alebo rozhodnutia o individuálnej milosti aj materiálne požiadavky, ktorých rešpektovanie tvorí podstatu ústavného prieskumu ústavného súdu.
 6. Ústavný súd reflektuje doterajší postoj Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k otázke prípadného zrušenia amnestie alebo milosti, ale zároveň konštatuje, že zo žiadneho rozhodnutia ESLP nevyplýva nemožnosť právneho prieskumu rozhodnutia o amnestii alebo milosti a zvlášť nie takého rozhodnutia o ich zrušení, ktoré bolo vydané na základe ústavou ustanovenej právomoci a zákonom ustanoveným spôsobom.
 7. Z judikatúry medzinárodných súdnych orgánov možno vyvodit', že ku kľúčovým dôvodom, ktoré môžu „ospravedlniť“ zrušenie amnestie (príp. milosti) patria predovšetkým:
 - a) závažnosť skutku,
 - b) osoba páchatel'a.
 8. Ústavný súd berie na zreteľ, že národná rada preskúmané uznesenie založila na legitímnom hodnotovom úsudku, že „*amnestie nemožno udeliť predstaviteľom štátnej moci, ktoré konajú v ich mene alebo v súčinnosti s nimi a blízkym predstaviteľom štátnej moci*“.
 9. Novelizácia Ústavy Slovenskej republiky vykonaná ústavným zákonom č. 71/2017 Z. z. a na jej základe prijaté uznesenie národnej rady č. 570 z 5. apríla 2017 vytvorili novú právnu situáciu, v rámci ktorej sú už prekonané právne názory vyslovené v uzneseniach ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 30/99 z 28. júna 1999 a sp. zn. I. ÚS 48/97 z 20. decembra 1999, z ktorých vychádzal ESLP pri rozhodovaní vo veci Lexa proti Slovenskej republike.

B. Ústavný prieskum uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 570 z 5. apríla 2017 (analýza a závery)

Vychádzajúc zo základných východísk pre rozhodovanie o súlade uznesenia národnej rady č. 570 z 5. apríla 2017 s Ústavou Slovenskej republiky formulovaných v časti III nálezu vyplýva,

že ústavný súd sa musel v rámci ústavného prieskumu vysporiadať s dvoma navzájom prepojenými úlohami:

- a) formulovať autoritatívny záver k tomu, či články V a VI rozhodnutia predsedu vlády Slovenskej republiky z 3. marca 1998 o amnestii uverejneného pod číslom 55/1998 Z. z., rozhodnutie predsedu vlády Slovenskej republiky zo 7. júla 1998 o amnestii uverejnené pod číslom 214/1998 Z. z. a rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky v konaní o milosť pre obvineného zo dňa 12. decembra 1997 č. k. 3573/96-72-2417 odporujú princípom demokratického a právneho štátu,
- b) formulovať autoritatívny záver aj k tomu, či je z ústavného hľadiska akceptovateľné a udržateľné, že boli články V a VI rozhodnutia predsedu vlády Slovenskej republiky z 3. marca 1998 o amnestii uverejneného pod číslom 55/1998 Z. z., rozhodnutie predsedu vlády Slovenskej republiky zo 7. júla 1998 o amnestii uverejnené pod číslom 214/1998 Z. z. a rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky v konaní o milosť pre obvineného zo dňa 12. decembra 1997 č. k. 3573/96-72-2417 uznesením národnej rady č. 570 z 5. apríla 2017 zrušené.

Podstatou ústavného prieskumu v konaní vedenom ústavným súdom pod sp. zn. PL. ÚS 7/2017, ktorého predmet a rozsah sú predurčené obsahom ostatnej novelizácie ústavy (zákon č. 71/2017 Z. z.) a rozhodnutiami predsedu vlády o amnestiách z 3. marca 1998 a 7. júla 1998 a rozhodnutím prezidenta o milosti z 12. decembra 1997, je

1. či zrušenými rozhodnutiami predsedu vlády o amnestiách a zrušeným rozhodnutím prezidenta o udelení milosti došlo, resp. mohlo dôjsť k porušeniu niektorých ústavných princíпов (princíпов demokratického a právneho štátu),
2. či došlo, resp. mohlo dôjsť k porušeniu ústavných princíпов demokratického a právneho štátu aj preskúvaným uznesením národnej rady, a
3. na základe výsledkov prieskumu v bodoch 1 a 2 vyváženie (vyvažovanie) dotknutých ústavných princíпов, ktorého výsledok predstavuje základ pre rozhodnutie ústavného súdu v tejto veci.

C. Závery

Na základe uvedených východísk ústavný súd po vykonaní prieskumu založeného na vyvažovaní dotknutých princíпов demokratického a právneho štátu dospel k nasledovným záverom:

- 1. K časti uznesenia národnej rady č. 570 z 5. apríla 2017, ktorou bol zrušený článok V rozhodnutia predsedu vlády Vladimíra Mečiara o amnestii z 3. marca 1998 a článok I jeho rozhodnutia o amnestii zo 7. júla 1998 (amnestovanie skutkov súvisiacich s prípravou a vykonaním referenda vyhláseného na 23. a 24. máj 1997)**

Akceptujúc, že zrušením príslušných článkov rozhodnutí predsedu vlády o amnestiách došlo k zásahu do právnej istoty osôb, ktorých skutky boli amnestované, ústavný súd dospel k záveru, že predseda vlády pri amnestovaní skutkov súvisiacich s referendom vyhláseným na 23. a 24. máj 1997 konal v zjavnom rozpore s ústavným princípom zákazu svojvôle, ktorý predstavuje kategorický

imperatív pre výkon akejkoľvek verejnej funkcie, pričom amnestoval zároveň také konanie svojho ministra a politického stúpenca, ktorým došlo k neprípustnému zásahu do princípu suverenity ľudu, ktorý je imanentnou súčasťou demokratického štátu, čím zároveň porušil ústavou garantované práva minimálne všetkých tých občanov, ktorí sa prostredníctvom petície domáhali vyhlásenia referenda o priamej voľbe prezidenta. Je zjavné, že išlo o samo-amnestiu, ktorou došlo k neprípustnému zásahu aj do ďalších princípov demokratického a právneho štátu (princípu del'by moci, princípu transparentnosti a verejnej kontrolovateľnosti výkonu verejnej moci, princípu demokratickej legitimity, ako aj princípu právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právny poriadok). Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že preskúmané uznesenie národnej rady je v časti, ktorou zrušilo rozhodnutia predsedu vlády o amnestiách v častiach, ktorými boli amnestované skutky súvisiace s prípravou a vykonaním referenda vyhláseného na 23. a 24. máj 1997, v súlade s Ústavou Slovenskej republiky.

2. K časti uznesenia národnej rady č. 570 z 5. apríla 2017, ktorou bol zrušený článok VI rozhodnutia predsedu vlády Vladimíra Mečiara o amnestii z 3. marca 1998 a článok II jeho rozhodnutia o amnestii zo 7. júla 1998 (amnestovanie skutkov súvisiacich so zavlčením Michala Kováča ml. do cudziny)

Akceptujúc, že zrušením príslušných článkov rozhodnutí predsedu vlády Vladimíra Mečiara o amnestiách došlo k zásahu do právnej istoty osôb, ktorých skutky boli amnestované, ústavný súd dospel k záveru, že amnestovaním skutkov súvisiacich so zavlčením Michala Kováča ml. do cudziny predseda vlády porušil princíp zákazu svojvôle, princíp legality, princíp ochrany ľudských práv a základných hodnôt v spojení s princípom rešpektovania medzinárodných záväzkov, princíp del'by moci, princíp transparentnosti a verejnej kontrolovateľnosti výkonu verejnej moci a princíp právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právny poriadok. Na základe vzájomného vyvažovania dotknutých princípov demokratického a právneho štátu a poukazujúc na kľúčový princíp materiálne chápaného právneho štátu – princíp spravodlivosti, ktorý predstavuje základné východisko pre výkon súdnej moci, ústavný súd dospel k záveru, že uznesenie národnej rady č. 570 z 5. apríla 2017 je v častiach, ktorými zrušilo rozhodnutia predsedu vlády o amnestiách v častiach, ktorými boli amnestované skutky súvisiace so zavlčením Michala Kováča ml. do cudziny, v súlade s Ústavou Slovenskej republiky.

3. K časti uznesenia národnej rady č. 570 z 5. apríla 2017, ktorou bolo zrušené rozhodnutie prezidenta Michala Kováča vydané v konaní o milosť pre obvineného zo dňa 12. decembra 1997 (udelenie milosti Michalovi Kováčovi ml.)

Akceptujúc, že zrušením rozhodnutia o milosti došlo k zásahu do právnej istoty Michala Kováča ml., ústavný súd konštatoval, že udelenie milosti prezidentom vlastnému synovi objektívne vyvoláva podozrenie, že prezident uprednostnil osobný záujem, resp. záujem blízkej osoby pred verejným záujmom na stíhaní páchatel'ov trestných činov. Na tomto základe možno vyhodnotiť derogované rozhodnutie prezidenta Michala Kováča ako také, ktoré sa vyznačuje prvkami svojvôle, resp. zneužitia právomoci. Ústavný súd zároveň zdôraznil, že intenzitu svojvôle prezidenta Michala Kováča nemožno porovnávať s intenzitou, akou zneužil svoju právomoc predseda vlády Vladimír Mečiar amnestovaním skutkov súvisiacich s tzv. zmareným referendom a zavlčením Michala

Kováča ml. do cudziny. V konečnom dôsledku ústavný súd pri posudzovaní ústavnej akceptovateľnosti tejto časti preskúmaného uznesenia národnej rady vzal na zreteľ, že spoločným menovateľom preskúmaných rozhodnutí predsedu vlády o amnestiách, resp. milosti prezidenta bol politický zápas medzi vtedajším prezidentom Michalom Kováčom a predsedom vlády Vladimírom Mečiarom, a zároveň akceptoval aj argument národnej rady o potrebe uplatniť „rovnaký meter“ na rozhodnutia, ktoré boli vydané v kontroverznom období konca 90. rokov. Ústavný súd preto rozhodol, že aj táto časť uznesenia národnej rady č. 570 z 5. apríla 2017 je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky.

Neoficiálny dokument pre potreby médií, ktorý nezaväzuje Ústavný súd Slovenskej republiky.

Viac informácií Vám môže poskytnúť

hovorkyňa Ústavného súdu SR PhDr. Martina Ferencová, PhD.

telefón: 055/7207 295, mobil: +421 918 827 344, e-mail: martina.ferencova@ustavnysud.sk